

UNGER NIKOLETT

A TISZTESSÉGES ELJÁRÁSHOZ VALÓ JOG AZ ÜGYÁTHELYEZÉS TÜKRÉBEN

BEVEZETÉS

A tisztességes eljárás rendkívül tág és nem új keletű fogalom, értelmezhető úgy is, mint az igazságszolgáltatás valamennyi ágában érvényesítendő alapjog. Ugyanakkor e jog nem korlátozható kizárólagosan erre a hatalmi ágra: az állami tevékenység mindazon elemeire kiterjed, ahol az állampolgárok az állami szervekkel, mint hatóságokkal találkoznak.¹ A tisztességes eljáráshoz való jog korlátozását illetően a 6/1998. (III. 11.) AB határozatban az Alkotmánybíróság kifejezetten kiemelte, hogy „a tisztességes eljáráshoz való jog abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye.” Ezen megállapítás fontos tétel, tekintve, hogy az Alkotmánybíróság speciális szükségesség-arányosság tesztjének alkalmazásával számos alkotmányos jog korlátozásának jogszerűségét megállapította már.²

E jog olyan alapvető, emberi jogokból tevődik össze, amelyek jelenléte és érvényesülése a demokratikus jogállam fő jellemzője. Az emberek nem csupán azt követelhetik meg az államtól, hogy ne sértse meg alapvető jogaikat, hanem azt is, hogy egyedi ügyekben tisztességes eljárás keretében határozzanak az állam szervei.³ Ezen alapjog nélkül demokráciáról aligha lehet szó. A tisztességes eljáráshoz való jog alkotóelemét képező törvényes bíróhoz való jog, valamint az eljárás ésszerű határidőn belüli befejezéséhez való jog azonban időnként még napjaink modern jogrendszereiben is sérelmet szenvedhetnek.

Írásomban egy aktuális témát feszegetek, amely az említett részjogosítványok csorbulását érinti. Magyarország Alaptörvényének negyedik, illetve ötödik módosítása felveti az ügyáthelyezés kérdéskörét, s ezzel együtt a tisztességes eljáráshoz való jog feltétlen érvényesülésének problematikáját. Vitathatatlan, hogy nem pusztán a magyar, hanem a nemzetközi média és a külföldi hírportálok vezető témái közé sorolható a jogintézmény kapcsán kiobbant heves vita.

Vizsgálódásom fókuszpontjának, az ügyáthelyezés történetének szemléltetése előtt dolgozatom első felében igyekszem bemutatni a tisztességes eljáráshoz való jog szabályozását egyrészt az Alkotmány, másrészt az Alaptörvény vonatkozásában, továbbá azt, hogy ezen elv alkotmányosságának

¹ SÁRI JÁNOS – SOMODY BERNADETTE: *Alapjogok*, 2008, Osiris, Budapest, 118. o.

² 6/1998. (III. 11.) AB határozat.

³ HALMAI GÁBOR – TÓTH GÁBOR ATTILA: *Emberi jogok*, 2003, Osiris, Budapest, 703. o.

kritériumai miképpen teljesednek ki a bírósági eljárások, különös tekintettel a büntetőeljárás során, annak elveiben. Ugyanis e jog részjogosítványainak egy része minden eljárástípusban fellelhető, míg mások csak a büntető eljárásokban érvényesülnek. Az Alaptörvény (korábban Alkotmány) elsősorban az emberi és állampolgári alapjogok szabályozása, ismertetése kapcsán teremt összekötetési pontokat a büntetőeljárással. Ezen alapelvek hézagosak, ugyanis a büntetőeljárás fogja konkretizálva értelmezni ezeket és a gyakorlatban alkalmazni. Ezen elvek mentén kell kiépíteni a büntetőeljárás azon garanciáit, amelyek nem csupán jogszerűvé, de alkotmányos szinten is elfogadottá teszik azokat.⁴

1. TISZTESSÉGES ELJÁRÁSHOZ VALÓ JOG ELEMELI

A tisztességes eljáráshoz való jog több nemzetközi egyezmény által garantált jog. Deklarálása legmagasabb szintű jogforrásunkban, az Alaptörvényben (korábban Alkotmány) is megjelenik. Ezen fejezetben igyekszem bemutatni a tisztességes eljáráshoz való jog alkotmányjogi vetületeit, különös tekintettel arra, hogy ezen alapjog alkotmányosságának kritériumai miképpen teljesednek ki a büntetőeljárás elveiben. Kísérletet teszek egy olyan összehasonlító követelménylista felállítására, amely tartalmazza azon elemeket, amelyeket a magyar jogforrási hierarchia csúcsán álló Alaptörvény és az 1949. évi XX. törvény, a Magyar Köztársaság Alkotmánya meghatároz.

A tisztességes eljárás fogalma összetett, különféle kardinális elvekből áll. Ezen alapjogok önmagukban is olyan kiemelkedő fontossággal bírnak, hogy önálló vizsgálatuk is elegendő lenne egy tanulmány alapjául, ennél fogva nem törekszem az elvek részletekbe menő szemléltetésére, azonban megítélésem szerint, rövid ismertetésük elengedhetetlenül fontos a tisztességes eljáráshoz való jog garanciáinak megértéséhez. Elemeinek taxatív lajstromozása az említettekre tekintettel, nem lehetséges, azonban a legfontosabbakat szükségesnek látszik prezentálni.

1.1. Az Alkotmány szabályozása

Az Alkotmány 1949-es eredeti szövege a bíróságok előtti egyenlőség elvét csak részben, a tisztességes eljáráshoz való jogot pedig egyáltalán nem tartalmazta. Ennek magyarázata egyrészt a keletkezését meghatározó politikai berendezkedés, továbbá nemzetközi szinten az angolszász eredetű garanciát csak az 1950-es Római Egyezmény tette ismertté, általános alapelvvé. Magyarország az Egyezményt az 1993. évi XXXI. törvénnyel emelte be a belső jogba. Az 1996-ban elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya szintűgy

⁴ FARKAS ÁKOS: *A falra akasztott nádpálca, avagy a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai*, 2002, Osiris, Budapest, 81. o.

garantálja e jogot. Deklarálása így indokolttá vált a legmagasabb szintű jogforrásunkban, az Alkotmányban is.⁵

Az Alkotmány 57. § (1) bekezdésének szabályozását az Alkotmány módosításáról szóló 1989. évi XXXI. törvény alakította ki, amellyel a tisztességes eljáráshoz való jog és a bíróság előtti egyenlőség alapelve alkotmányos szintre emelkedett. A jogalkotó az erre vonatkozó szabályokat az Alkotmány XII. Fejezetébe foglalta, amely az alapvető jogokat és kötelezettségeket tartalmazza.⁶ Követelményét a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény is hangsúlyozza.⁷

Az Alaptörvény a tisztességes eljáráshoz való jogot kissé kibővítette a nemzetközi követelményeknek, egyezményeknek megfelelően.

1.2. Az Alaptörvény szabályozása

A tisztességes eljáráshoz való jog több alaptörvényi rendelkezésben is megtalálható. Az Alaptörvény (a korábbi Alkotmánnyal ellentétben) kifejezetten és nyomatékosan két helyen rögzíti a tisztességes eljáráshoz való jogot. Egyrészt az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése általánosságban, minden hatóság vonatkozásában határoz meg garanciákat. *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részleghajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.”*⁸ Ezt követően a XXVIII. cikkben foglalkozik azon igazságszolgáltatási alapelvekkel, amelyek főként a büntetőjog területén érvényesülnek.

1.2.1. A törvény által felállított bírósághoz való jog

Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése kimondja: *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”*⁹ Mind a polgári, mind a büntető jellegű eljárásokra vonatkozó szabályoknak eleget kell tenniük annak a kívánalomnak, hogy az eljáró bíróságnak törvény által létrehozottnak kell lennie. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában bíróság alatt olyan szervet kell értenünk, amely jogosult arra, hogy az előtte folyó

⁵ JAKAB ANDRÁS: *Az Alkotmány kommentárja*, 2009, Századvég, Budapest, 2009-2011. o.

⁶ SÁRI – SOMODY: *i. m.* 118. o.

⁷ A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény 9. § *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy bírói útra tartozó ügyét független és pártatlan bíróság tisztességes eljárás során és ésszerű határidőn belül bírálja el.”*

⁸ Alaptörvény XXIV. cikk (1) bek.

⁹ Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bek.

ügyben a felekre nézve kötelező, végleges és végrehajtható határozatot hozzon.¹⁰ Ennélfogva a nemzetközi dokumentumok szabályozásával összhangban, hazánkban az igazságszolgáltatást a bíróságok gyakorolják. Azok hatáskörére, valamint illetékességére vonatkozó szabályokat az egyes eljárási törvények állapítják meg.

1.2.2. A független és pártatlan bírósághoz való jog

A bíróságok függetlensége és pártatlansága egymáshoz közel álló, részben egymást átfedő viszonyban álló fogalmak. A függetlenség egyfajta szervezeti szabadságot jelent, a pártatlanság követelménye ezzel szemben inkább személyi szabadságra utal. A bíró tevékenységének gyakorlása során csak az Alaptörvénynek és a törvényeknek van alárendelve, a legjobb tudása és saját lelkiismerete szerint jár el. A bírakat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani. Döntéseiket külső vagy belső befolyástól mentesen hozzák.¹¹ A pártatlanság megvalósulásának jogi eszközei az összeférhetetlenség, az együttalkalmazási tilalmak, illetve a kizárás intézménye.¹²

A pártatlanság követelményét az Alkotmánybíróság több ítéletében is megfogalmazza: „*A pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog az eljárás alá vont személy iránti előítélet mentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bírósággal szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében.*”¹³ Az Alkotmánybíróság a 72/2009. (VII. 10.) AB határozatában ezzel kapcsolatosan kifejtette, hogy amennyiben kétség merül fel a bírák pártatlanságát illetően, akár annak látszatában, az sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot.¹⁴

A bíróságnak végrehajtó hatalomtól függetlennek kell lennie, de nem feltétlenül kell az adott állam rendes bírósági szervezetrendszerébe tagozódnia. Az Alkotmánybíróság a 604/B/1990. számú határozatában kifejti, hogy e követelménynek a választottbíróság intézménye ugyancsak megfelel.¹⁵ Hazánkban a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény rendelkezései az Alaptörvényvel összhangban tartalmazzák az igazságszolgáltatás legfontosabb követelményeit.

¹⁰ HALMAI–TÓTH: *i. m.* 707. o.

¹¹ VISEGRÁDY ANTAL: Az igazságszolgáltatás néhány aktuális kérdése, in *Közjogi Szemle*, 2009/4. szám, 36. o.

¹² KUKORELLI ISTVÁN (szerk.): *Alkotmánytan I*, 2007, Osiris, Budapest, 568. o.

¹³ 67/1995. (XII. 7.) AB határozat.

¹⁴ KÁDÁR ANDRÁS KRISTÓF: A tisztességes eljáráshoz és a védelemhez való jog húsz éve Magyarországon, in *Fundamentum*, 2009/4. szám, 72. o.

¹⁵ 604/B/1990. AB határozat.

A függetlenség teremtette meg az összeférhetetlenség elvét is. Ezen elv egyik aspektusa a hivatali összeférhetetlenség, amely szerint a bíró más tisztséget nem viselhet, továbbá politikai párt tagja nem lehet. Munkája mellett csak tudományos, irodalmi, művészeti vagy oktató munkát végezhet.¹⁶

1.2.3. A tárgyalás nyilvánosságának elve

Az ügy nyilvános tárgyalásához való jog kettős szereppel bír. Egyfelől biztosítja az igazságszolgáltatás működésének ellenőrzését a társadalom részéről, másrészt preventív és nevelő funkciót szolgál. A nyilvánosság tárgya alapján beszélhetünk intézményi-szervezeti és eljárási nyilvánosságról, az előbbi az igazságszolgáltatás működési adatait, az utóbbi pedig a bírósági eljárások során keletkezett adatokat érinti. A bírósági eljárásokon belül megkülönböztethetjük a tárgyalás nyilvánosságát, a bírósági iratok nyilvánosságát, valamint az ítéletek nyilvánosságát.¹⁷

A tárgyalás nyilvánosságának célja, hogy a büntetőjog tilalmai eljussanak a közösség tagjaihoz.¹⁸ A nyilvánosság elve a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényben is kiemelkedően fontos szereppel bír. A törvényhozó nem a Be. I. Fejezetében – a régi Be.-vel ellentétben – rögzíti, hanem a XI. Fejezetben, ahol a bírósági eljárás általános szabályairól rendelkezik. A nyilvános tárgyaláshoz való jog nem abszolút jog. Magyarországon a Be. és Pp. rögzíti azokat az eseteket, ami felhatalmazást ad a bírónak, hogy a tárgyalásról kizárja a nyilvánosságot. A Be. 237. § (1) bekezdés szerint a bíróság tárgyalása főszabály szerint nyilvános, e jog azonban a törvény alapján, és a bíróság mérlegelési döntésének megfelelően korlátozható.¹⁹ A tanács elnöke a hallgatóság létszámát meghatározhatja, valamint a bíróság hivatalból vagy – ügyési, vádlotti, védői, sértetti, tanúi – indítványra a tárgyalásról, vagy annak egy részéről kizárhatja a nyilvánosságot.²⁰

A polgári peres eljárásban minősített adat, üzleti titok vagy külön törvényben meghatározott más titok megőrzése érdekében lehetséges. A bíróság a nyilvánosságot a közérkölcös védelmében, kiskorú védelmében, valamint az ügyfél kérelmére abban az esetben is kizárhatja, ha az a fél személyiségi jogainak védelme érdekében indokolt. A bíróság a nyilvánosságot különösen indokolt esetben a tárgyalásnak a tanúkihallgatással érintett részéről akkor is kizárhatja, ha a tanú adatainak zártan kezelését rendelte el, és a zárt tárgyaláson történő

¹⁶ FARKAS: *i. m.* 86. o.

¹⁷ BADÓ ATTILA: *A bírói függetlenség, a tisztességes eljárás és a politika*, 2011, Gondolat Kiadó, Budapest, 159. o.

¹⁸ 58/1995. (IX. 15.) AB határozat.

¹⁹ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 237. § (1) bek.

²⁰ BARTKÓ RÓBERT – DÁVID LILLA – HORVÁTH PÉTER (et. al.): *Büntetőeljárás jog I*, 2012, Universitas, Győr, 89. o.

meghallgatás a tanú, illetve hozzátartozója életének, testi épségének a megóvása érdekében feltétlenül szükséges.²¹

Azonban hiába rendelt el a bíróság zárt tárgyalást és zárta ki magáról a tárgyalásról a nyilvánosságot az Alkotmánybíróság az 58/1995. (IX. 15.) határozatában kifejti, hogy a bíróság a tárgyaláson hozott határozatát akkor is nyilvánosan köteles kihirdetni, ha a nyilvánosságot kizárta. E jogot alkotmányos követelménynek tekinti és hivatkozik az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok védelméről szóló Egyezmény 6. cikk 1. pontjára, továbbá az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 14. cikk 1. pontjára.²² Ezen rendelkezés a Be. 239. § (2) bekezdésében is fellelhető.

1.2.4. Az ésszerű időn belüli tárgyaláshoz való jog

Az egyénnek mindig jelentős érdeke fűződik ahhoz, hogy ügyében mielőbb érdemi és jogerős döntés szülessen. Az eljárás elhúzódása, annak ésszerűtlen időtartama megkérdőjelezheti a jogbiztonság követelményét és azzal együtt megingathatja az egyénnek az igazságszolgáltatásba vetett hitét.²³

Az eljárások ésszerű határidőn belül történő befejeződéséhez fűződő követelménye alapvető fontosságát hazánk Alkotmánybírósága több ízben is kiemelte. Meghatározott egyfajta prioritást, amikor kinyilvánította, hogy a közvetlen alkotmányi garanciák gazdaságossági és célszerűségi okokból az eljárás egyszerűsítése vagy az időszerűség követelményének érvényesülése címén sem mellőzhetők.²⁴ Az ésszerű határidő követelménye általános alapelv, amely a polgári és büntetőeljárásban egyaránt érvényesül. A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi törvény a bíróság feladatai között említi e jogot.²⁵ Adott ügy végső elintézésére törvényi határidőt nem lehet előírni, hiszen ez mindig az adott ügy bonyolultságától, a felek magatartásától függ. Mint ahogy már említettem, az Alkotmánybíróság több határozatában is foglalkozott az ésszerű idő meghatározásával, ezek közül a 8/1992. (I. 30.) AB határozat kimondja, hogy az ügyek elbírálására az az ésszerű idő, amelynek tartama alatt az adott ügy elbírálható, megalapozott döntés hozható. Az indokolatlan késlekedés az ésszerű határidőn belüli döntésre vonatkozó kötelezettség megszegésének tekinthető.²⁶ Eljárás szándékos elhúzódása mind a polgári, mind a büntető ügyekben jelen van, továbbá a meg nem jelenés, az indokolatlan ellenkérelmek, a késedelmes eljárási cselekmény teljesítés, és nem utolsósorban

²¹ A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 5. § (2) bek.

²² 58/1995. (IX. 15.) AB határozat.

²³ MAVI VIKTOR: *Az Európa Tanács és az emberi jogok*, 1993, Budapest, 151. o.

²⁴ 49/1998. (XI. 27.) AB határozat.

²⁵ Pp. 2. § (1) bek.

²⁶ 8/1992. (I. 30.) AB határozat.

a szándékos távolmaradás egyaránt eredményezhetik az eljárás elhúzódását.²⁷ Számos olyan pervezető, akár személyi szabadság korlátozásáig, vagy vagyoni hátrányig terjedő intézkedés áll a bíróság intézkedésére, amikkel ezt kiküszöbölheti. Másfelől a bíróságnak is eljárási határidőkkel kell dolgoznia, amelyeket be kell tartania, illetve tartatnia, és amelyek a bíróságon is számon kérhetők.

1.2.5. Az ártatlanság véelme

Az ártatlanság véelme kiemelkedő jelentőségéről tanúskodik, hogy mind az Alaptörvényben, mind a büntetőeljárásról szóló törvényben deklarálja a jogalkotó. Azonban a már említett nemzetközi dokumentumokkal ellentétben hazai jogforrásaink negatív módon, tilalomként szabályozzák a kérdéses alapelvet.²⁸ Az Alaptörvény értelmében „*Senki nem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg.*”²⁹ Így azzal a személlyel szemben, akinek bűnössége még nem nyert megállapítást, nem alkalmazhatók azon jogkövetkezmények, amelyek a bűnösség fennálláshoz kötődnek. Az ártatlanság véelme abszolút jog: korlátozására nincs lehetőség. Az Alkotmánybíróság szerint e tétel nem értelmezhető akként, hogy a bíróságok ne alkalmazhatnának bizonyos – alapjogokat is korlátozó – intézkedéseket a gyanúsítottal szemben. E körbe tartozik többek között az őrizetbe vétel, az elzárás, a letartóztatás, és a lakhelyelhagyási tilalom.³⁰ A büntetőeljárásról szóló törvény az ártatlanság véelméhez szorosan kapcsolódó, járulékos elveket is említ: a bizonyítási teher, a bizonyítási kétség értékelése és az önvádra kötelezés tilalma.

A bizonyítási teher (*onus probandi*) jogintézményéről a Be. 4. § (1) bekezdése rendelkezik. Kimondja, hogy a vád bizonyítása a vádlót terheli. Ennek terhe és kötelezettsége a következőket jelenti: a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök felkutatását, beszerzését, megvizsgálását az ügyész által, továbbá azoknak a bíróság rendelkezésére bocsátását, illetve az indítványok megtételét, másrészt az e tárgyban az ügyészhez intézett bírósági megkeresés teljesítését. Kivételes esetekben magánszemélyeket is terhelhet bizonyítási kötelezettség: többek között a magánvádlót magánvádas ügyekben.³¹

A Be. 4. § (2) bekezdése szerint: „*A kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére.*” Ezen szabály érvényesülése a római jog egyik

²⁷ *Eljárások gyorsítása, ügyáthelyezés – Kossuth Rádió 180 perc.* Elérhető: <http://www.youtube.com/watch?v=2WeuoQrFs0g> (2014.01.16.).

²⁸ BARTKÓ – DÁVID – HORVÁTH (et. al.): *i. m.* 83. o.

²⁹ Magyarország Alaptörvénye XXVIII. cikk (2) bek.

³⁰ 3/1998. (II. 11.) AB határozat.

³¹ BARTKÓ – DÁVID – HORVÁTH (et. al.): *i. m.* 85. o.

jogelvére vezet vissza, az „*in dubio pro reo*” elvére.³² A bizonyítási kétség fennállhat a tényállás egésze, a tényállás egy része, vagy az elkövető vonatkozásában. Ezekben a helyzetekben nyújt eligazítást az említett elv, amely értelmében ténybeli kétség esetén a terhelt javára kell dönten. Ez esetben tehát bizonyosság hiánya miatt marad el a bűnösség megállapítása. Hiába nyilvánvaló valaki bűnössége, ha nem tudják jogszerűen bizonyítani, ártatlan marad.³³

A bűnösség kifejezés az Alaptörvény alkalmazásában olyan felelősséget jelent, amely represszív szankció alkalmazására adhat alapot. Így ezen alapelv elsősorban a büntetőeljáráshoz kapcsolódik, azonban azon túlmutató érvényessége is van. Kiterjed más típusú eljárásokra, mint például a közigazgatási, fegyelmi, szabálysértési ügyekre.³⁴ Nem tartozik viszont a bűnösség fogalmába az olyan felelősség, amely restoratív vagy reparatív szankció alkalmazására adhat okot, mint például a kártérítés.³⁵

A Be. 8. §-a az önvádra kötelezés tilalmát fogalmazza meg. Ezen alapelv az ember természetes ösztönéből fakadó magatartás törvényi elismerése.³⁶ „*Senki sem kötelezhető arra, hogy önmagát terhelő vallomást tegyen, és önmaga ellen bizonyítékot szolgáltatson.*”³⁷ E körben indokolt utalni az Egyesült Államokban kialakult gyakorlatra. A „*nemo tenetur*” elve az úgynevezett Miranda szabály által került be az európai joggyakorlatba. Ennek lényege, hogy az őrizetbe vett személy nem köteles vallomást tenni, illetve a vallomás tételét a kihallgatás folyamán bármikor megtagadhatja, és amit mond, az bizonyítékként felhasználható ellene.³⁸ A hallgatás joga hatályos jogunkban is megszilárdult, és nyilvánvaló, hogy jogelméleti és jogtörténeti előzményt jelent a Miranda szabály, mely megalapozza a hazai jogrendszerben is a garanciális jog beépülését.

1.2.6. A védelemhez való jog

Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (3) bekezdése a védelemhez való alkotmányos jogot szabályozza, amelyet meg kell különböztetni a védelemhez való jogot deklaráló törvényi szintű rendelkezésektől. Az alkotmányos garancia hatóköre ugyanis eltérhet a törvényi alapelvtől, annál szűkebb vagy szélesebb is lehet.³⁹ Így, ha az Alaptörvény és a Be. rendelkezéseit összevetjük, feltűnik a védelemre

³² BÁNÓCZI ROZÁLIA – RIHMER ZOLTÁN: *Latin nyelvkönyv joghallgatók számára*, 2000, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 66. o.

³³ 11/1992. (III. 5.) AB határozat.

³⁴ BÁN TAMÁS: *A tisztességes eljárás és annak fontos vonása: az ártatlanság védelme*, 1999, INDOK, Budapest, 123. o.

³⁵ 26/B/1998. AB határozat.

³⁶ CSÉKA ERVIN – FANTOLY ZSANETT – KÁROLYI JUDIT (et. al.): *A büntetőeljárás jog alapvonalai 1*, 2006, Bába Kiadó, Szeged, 81. o.

³⁷ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról. 8.§.

³⁸ CSÉKA – FANTOLY – KÁROLYI (et. al.): *i. m.* 81. o.

³⁹ 20/2005. (V. 26.) AB határozat.

jogosultak körének eltérő szabályozása. Az Alaptörvény „büntetőeljárás alá vont személy”-ről rendelkezik, míg a Be. „terhelt”-et említ. Az Alaptörvény tehát szélesebben határozza meg a személyi kört. Az alkotmányos alapjog megfogalmazásában a „személy” kifejezés kiterjed a természetes és a jogi személyekre, illetve a jogi személyiséggel nem rendelkező jogalanyokra is. Továbbá e körbe a terheltten kívül beletartozik a még terheltté nem nyilvánított, de eljárás alá vont személy is. A védelemhez való jog alkotmányos büntetőeljárás alapelve az eljárás minden mozzanatában jelen van, és számtalan részletszabályban ölt testet. Ezen jog a büntetőeljárás alá vont személy jogaiban és a hatóságok kötelezettségeiben egyaránt fellelhető.⁴⁰ Az Alkotmánybíróság esetjoga alapján megállapítható, hogy e szabályba beletartozik a védekezés előkészítése és a vádról való tájékoztatás, csakúgy, mint a védőhöz való jog és a fegyverek egyenlősége.⁴¹

1.2.7. A fegyverek egyenlőségének elve

A tisztességes eljárásnak általánosan és nem vitatottan elismert eleme a fegyverek egyenlősége. Nem kifejezetten csak a büntetőügyekben kap hangsúlyos szerepet. Azt hivatott biztosítani, hogy a vádnak és a védelemnek is ugyanazok a jogi eszközök álljanak rendelkezésére az eljárás során. A fegyverek egyenlőségének egyik feltétele a felek mindegyikének személyes jelenléte az eljárás során, továbbá, hogy az ügyben releváns, lényeges adatokat a vád, illetve a terhelt és a védő ugyanolyan teljességében és mélységében ismerhessék meg.⁴² Ezen elv elérése a büntetőeljárás során csupán cél, nem valósul meg teljes körűen, hisz más jogok ez elé kerülhetnek, mint például az emberi méltósághoz való jog, a személyi szabadsághoz való jog, vagy a legalitás követelménye.

1.2.8. A jogorvoslathoz való jog

A jogorvoslat joga kardinális eleme a tisztességes eljárásnak. E jog biztosítása nélkül önkénymentes, tisztességes ítélkezés aligha képzelhető el. Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (7) bekezdése szerint „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely jogát vagy jogos érdekét sérti.*” E rendelkezés alapján a jogorvoslati jog „mindenkit” megillet. E fogalom pontos tartalmát a törvényalkotó az eljárás törvényekben pontosítja azzal, hogy meghatározza, hogy az eljárás mely szereplőit tekinti úgy, akiknek a joga, jogos érdeke sérülhetett az eljárás

⁴⁰ BALOGH ZSOLT – HOLLÓ ANDRÁS: *Az értelmezett Alkotmány*, 2009, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 556. o.

⁴¹ HALMAI – TÓTH: *i. m.* 724. o.

⁴² BARTKÓ – DÁVID – HORVÁTH (et. al.): *i. m.* 93. o.

lefolytatása során, azaz megjelöli azok körét, akik élhetnek a jogorvoslat lehetőségével.⁴³

A nemzetközi emberi jogi dokumentumokban az ismertett jog kettős szerepet tölt be. Az egyezmények egyfelől az adott nemzetközi dokumentumban garantált jogok megsértése esetén a mindenkit megillető jogérvényesítésről rendelkezik, másfelől a bírósági és hatósági döntésekkel szembeni jogorvoslatról, azaz a határozatok felülvizsgálatának lehetőségéről szólnak.⁴⁴

1.2.9. *Nullum crimen sine lege, Nulla poena sine lege*

Az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésének⁴⁵ gyökere a *nullum crimen sine lege* elve, amelynek értelmében senkit nem lehet bűncselekmény miatt felelősségre vonni, ha a cselekményét annak elkövetésekor a törvény nem rendelte büntetni.⁴⁶ Olyan alapjog, amely nemcsak a jogalkalmazót köti, hanem a jogalkotót is. Csaknem valamennyi demokratikus berendezkedésű állam alkotmányában fellelhető. E követelményt az Alkotmánybíróság egyik határozatában sem mondja ki explicit módon, de ilyen értelmezést követ többek között a 11/1992. (III. 5.) AB határozat is. Ez az úgynevezett első elévülési határozat, amely az Alkotmánybíróság legkiemelkedőbb és legfontosabb döntései közé tartozik. Értelmezésében a *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* a büntetőjogi legalitás elvének része.⁴⁷ A *nullum crimen sine lege* elv feltételét nem lehet mások jogai védelmére irányuló valamely alkotmányos feladat ellátásával pótolni.⁴⁸

Az elv nem csupán alkotmányos princípium, hanem több nemzetközi dokumentumban is fellelhető alapelv. Az Európai Emberi Jogi Egyezmény 7. cikke, valamint az ENSZ Egyezségokmánya 15. cikke is nevesíti a *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* alapelveket.⁴⁹

⁴³ HALMAI – TÓTH: *i. m.* 717. o.

⁴⁴ Uo. 715. o.

⁴⁵ Alaptörvény XVIII. cikk (4) bek.: „Senki nem nyilvánítható bűnösnek, és nem sújtható büntetéssel olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más állam joga szerint nem volt bűncselekmény.”

⁴⁶ GELLÉR BALÁZS JÓZSEF: *A magyar büntetőjog tankönyve I. Általános tanok*, 2008, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 50. o.

⁴⁷ BELOVICS ERVIN – GELLÉR BALÁZS – NAGY FERENC – TÓTH MIHÁLY: *Büntetőjog I. A 2012. évi C. törvény alapján*, 2012, HVG-ORAC, Budapest, 66. o.

⁴⁸ TÓTH MIHÁLY: *A magyar büntetőeljárás az Alkotmánybíróság és az európai emberi jogi ítélkezés tükrében*, 2001, KJK-KERSZÖV, Budapest, 38. o.

⁴⁹ GELLÉR: *i. m.* 50. o.

2. A BÍRÓSÁGOK IGAZGATÁSA

Az európai bírósági igazgatási rendszereknek döntően három modelljét lehet elkülöníteni. A klasszikus modell esetén működnek igazságszolgáltatási tanácsok, azonban ezek hatásköre csupán a bírák kiválasztására korlátozódik. Költségvetési, szervezeti és működési feladatok az Igazságügyi Minisztériumhoz tartoznak. A minisztériumi modell különlegessége, hogy a bírósági igazgatás céljából nem jön létre külön igazgatási tanács. E két sémától élesen elkülönül a harmadik, amelynek sajátossága, hogy a létrejött bírói tanácsoknak széles hatáskörük van, amely kiterjed egyrészt a bírák kiválasztására, továbbá a költségvetési és szervezeti adminisztrációs feladatokra is. Így egyfajta ellensúlyt képeznek a végrehajtó és a törvényhozó hatalommal szemben. Ez utóbbi modell valósult meg Magyarországon is 1997-ben az Országos Igazságszolgáltatási Tanács felállításával.⁵⁰

2.1. Rendszerváltás reformja

A rendszerváltás a magyar bírósági rendszer felépítését és igazgatását számottevően nem befolyásolta. Igazgatásuk – egészen az 1997. évi bírósági reform bekövetkezéséig – két pilléren nyugodott: egyfelől a külső, másrészt a belső igazgatási tevékenységen. A külső igazgatást az igazságügyért felelős miniszter, a belső igazgatást pedig a bírósági vezetők gyakorolták. A rendszerváltást követő szabályozás e modellt fenntartva, az igazságügyért felelős miniszter jogainak erőteljes korlátozását jelölte ki feladatául. Ennek indoka az volt, hogy az igazságügyért felelős miniszter személyében számos olyan jogkör összpontosult, amelyek alkalmasak voltak az ítékezés befolyásolására.⁵¹ Félő volt, hogy a szervezeti függetlenség elve megtörik. Ezzel kapcsolatosan fejtegette ki véleményét az Alkotmánybíróság az 53/1991. (X. 31.) és a 38/1993. (VI. 11.) határozatában. Megállapította, hogy, ezen szabályozás nem sérti a bírói függetlenség alkotmányos elvét, ezért az indítványokat elutasította. Indokolásában rögzítette, hogy *„nem feltétlenül alkotmányellenes az olyan törvényi szabályozás, amely – a bírói függetlenség sérelme nélkül – bizonyos igazgatási feladat- és hatásköröket ad az igazságügy miniszternek a bírósági ítékezés személyi és tárgyi feltételeinek kialakításával kapcsolatban.”*⁵² Ugyanakkor hangsúlyozta, hogy az Országgyűlés hatásköre az optimális szabályozási mód kiválasztása, amellyel kapcsolatban nem csupán egyetlen lehetséges megoldás van.

⁵⁰ SZÓKE LÍVIA: *A bírói önigazgatás megszüntetése*. Elérhető: http://meltanyosság.ikon.tent.hu/files/meltany/imce/kp_a_biroi_onigazgatas_megszuntetese_120313.pdf (2014.12.22.).

⁵¹ KUKORELLI: *i. m.* 576. o.

⁵² 53/1991. AB határozat.

A Parlament ezen alkotmányos aggályokat oly módon oldotta fel, hogy az 1996. április 23-i ülésen elfogadta azt az álláspontot, hogy az igazságszolgáltatásnak a végrehajtó hatalomtól teljesen el kell válnia, és a külső igazgatást át kell vennie a bírósági szervezeten belül egy új jogintézménynek.⁵³

Az újonnan kialakított rendszer a bíróságok központi igazgatásának feladatát az Országos Igazságszolgáltatási Tanácshoz (OIT) telepítette.⁵⁴

2.2. Országos Igazságszolgáltatási Tanács

Az említett okok vezettek következésképpen a bírósági szervezeten belül egy új, a magyar jogban eddig ismeretlen intézmény bevezetéséhez, melynek alapját az Országgyűlés által elfogadott, a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény adta.⁵⁵

Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács tizenöt tagú testület, amely egyfelől hivatásos bírákból, másfelől külső hatalmi ágak által delegált tagokból (két országgyűlési képviselő, az igazságügyért felelős miniszter, a legfőbb ügyész), továbbá a Magyar Ügyvédi Kamara elnökéből állt. Bírait közvetett módon választották.⁵⁶

Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács általános feladatköre a Bszi. szerint: „*a bírói függetlenség alkotmányos elvének megtartásával ellátja a bíróságok igazgatásának központi feladatait, és felügyeletet gyakorol az ítélőtábla és a megyei bíróság elnökének igazgatási tevékenysége felett*”.⁵⁷ Hatáskörébe tartozott továbbá a bírósági vezetők kinevezése, felmentése, ezen felül előzetes véleménynyilvánítás a Legfelsőbb Bíróság elnökének jelöléséről, valamint az elnökhelyettes pályázatáról. Az igazgatás ellátása érdekében a bíróságokra nézve kötelező erejű szabályzatokat, ajánlásokat készített, továbbá határozatokat hozott, amelyek közül számos döntés a mai napig hatályban van.

Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács testületként gyakorolta hatáskörét. Határozatképessége a tagok kétharmados jelenlétét követelte meg. Határozatait egyszerű többséggel hozta, kétharmados többség egyetlen esetben, a választott tag kizárásához volt szükséges.⁵⁸

A testületi irányításból természetesen következett, hogy az Országos Igazságszolgáltatási Tanács döntéseiben partikuláris érdekek érvényesültek, a gyorsan megoldandó problémák kezelése is hónapokig húzódott. Ezért a 2011.

⁵³ GATTER LÁSZLÓ: *Az igazságszolgáltatás reformja 1987-1997*, 2004, KJK-KERSZÖV, Budapest, 153. o.

⁵⁴ Uo. 153. o.

⁵⁵ KENGYEL MIKLÓS: *Magyar polgári eljárásjog*, 2010, Osiris, Budapest, 95. o.

⁵⁶ KUKORELLI: *i. m.* 576. o.

⁵⁷ Uo. 577. o.

⁵⁸ Uo. 577. o.

január 1-jével, illetve a 2011. március 1-jével bevezetett új jogszabályok az OIT számos jogosítványát az OIT elnökének jogkörébe utalták.⁵⁹

Elnöke a Legfelsőbb Bíróság mindenkori elnöke volt. Ezzel kapcsolatosan merül fel az intézménnyel szemben megfogalmazott azon kritika, hogy a Legfelsőbb Bíró személyében keverednek a szakmai és igazgatási szerepek. Ennek magyarázata, hogy az elnök egy személyben volt az Országos Igazságszolgáltatási Tanács és a Legfelsőbb Bíróság elnöke. Irányította az OIT Hivatalát, egyúttal eleget kellett tennie belső igazgatási teendőinek.⁶⁰

2.3. Országos Bírói Tanács

A 2012. január 1-jétől hatályos Alaptörvény végrehajtásaként a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.), valamint a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló CLXII. törvény (a továbbiakban: Bjt.) a fent bemutatott minta hibáinak megszüntetését, az egész bírósági rendszert és ítélkezést korszerűbb és hatékonyabban működő pályára kívánja állítani. Cél egy olyan konstrukció kialakítása volt, ahol a szakmai és igazgatási hatáskörök nem keverednek.⁶¹ Az említett törekvések köszönnek vissza a 2011. évi CLXI. törvény preambulumban is, miszerint Az Országgyűlés törvényalkotását a bírósági hatáskörök jogállami szintű, hatékony ellátása, a bírói függetlenség elvének maradéktalan megvalósítása és az ítélkezés egységének biztosítása vezérelte.

A hatályos szabályozás kettéosztotta a feladatokat. A bíróságok központi igazgatását az Országos Bírósági Hivatal (OBH) elnöke látja el, munkáját elnökhelyettesek és a Hivatal segíti. Az OBH elnökének igazgatási munkáját a bírók által választott, kizárólag bírákból álló Országos Bírói Tanács (OBT) felügyeli. A szabályozás módosításával különvált a szakmai vezetésért felelős Kúria elnökének és a bírósági igazgatás vezetőjének személye.⁶² Az Alaptörvény 25. cikke szerint a bíróságok igazgatásában a bírói önkormányzati szervek is közreműködnek.⁶³

A tizenöt tagú Országos Bírói Tanács, amelynek az élén a Kúria elnöke áll, felügyeleti és véleményező funkciót lát el. A további tizennégy bíró tagját a bírák küldötttertekezlete, a küldöttek közül titkosan és szavazattöbbséggel választja

⁵⁹ *Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének jogköre és az Országos Bírói Tanács központi igazgatási felügyelete.* Elérhető: <http://www.birosag.hu/obh> (2014.11.01.).

⁶⁰ *A mai bírósági rendszer.* Elérhető: <http://www.lb.hu/hu/mai-birosagi-rendszer> (2014.11.02).

⁶¹ Uo.

⁶² Uo.

⁶³ Alaptörvény 25. cikk (5) bek.

meg. Tagjává csak olyan bíró választható, aki legalább öt éves bírói gyakorlattal rendelkezik.⁶⁴

Az Országos Bírói Tanácsot az elnök vezeti és képviseli. Tisztségét a tagok félévenként egymást váltva viselik. Elsőként a leghosszabb tartamú bírói szolgálati viszonyal rendelkező bíró tölti be e pozíciót. Őt követik a további tagok szolgálati jogviszonyuk időtartamának csökkenő sorrendjében. Elnökhelyettesi tisztség betöltésének szabályait ugyanezen elv határozza meg, annyi különbséggel, hogy elsőként a második leghosszabb tartam bírói szolgálati viszonyal rendelkező bíró tölti be. Megbízatusuk az OBT első ülésétől számított hat évre szól. Az OBT megbízatusa az újonnan megválasztott OBT első ülésének napján szűnik meg.⁶⁵ 2013. március 1-jén létrejött az OBT irodája, amely egy bíró vezetésével ellátja az OBT iratkezelésével, üléseinek szervezésével és általános működésével kapcsolatos adminisztratív és technikai feladatokat.⁶⁶

2.4. Az Országos Bírói Hivatal elnöke

Az Országos Bírói Hivatalt az elnök vezeti.⁶⁷ A Hivatal elnökére vonatkozó szabályokat a már említett Bszi. Harmadik Része tartalmazza. Az elnököt az Országgyűlés, a köztársasági elnök javaslatára a határozatlan időre kinevezett és legalább öt éves bírói szolgálati viszonyal rendelkező bírák közül kilenc évre választja meg, az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával.⁶⁸ Az elnök nem választható újra.⁶⁹

Az OBH elnöke rendelkezik a korábban az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnökét megillető jogosítványokkal és a hatékony igazgatás érdekében további hatáskörökkel is. Feladatköreit a Bszi. taxatív felsorolja. Ide tartozik többek között, hogy az OBH elnöke a bírói függetlenség elvének megtartásával ellátja a bíróságok igazgatásának központi feladatait, továbbá a költségvetési törvény bíróságokról szóló fejezete tekintetében irányító hatáskörét, és felügyeletet gyakorol az ítélőtáblák és a törvényszékek elnökeinek igazgatási tevékenysége felett.⁷⁰ A Bszi. 76. § (8) bekezdés a) pontja szerint az OBH elnöke a tájékoztatással kapcsolatos feladatkörében félévente tájékoztatja a tevékenységéről az Országos Bírói Tanácsot, míg ugyanezen bekezdés c) pontja szerint beszámol a bíróságok általános helyzetéről és a bíróságok igazgatási

⁶⁴ Bszi. 103. §.

⁶⁵ Bszi. 89. §.

⁶⁶ *Országos Bírói Tanács*. Elérhető: <http://www.birosag.hu/obt/obt/orszagos-biroi-tanacs-tajek> (2014.01.10.).

⁶⁷ Bszi. 86. § (2) bek.

⁶⁸ Alaptörvény 25. cikk (6) bek.

⁶⁹ Bszi. 66. §.

⁷⁰ Bszi. 65. §.

tevékenységéről évente az Országgyűlésnek, továbbá az éves beszámolók között egy alkalommal, az Országgyűlés igazságügyel foglalkozó bizottságának.⁷¹

3. AZ ORSZÁGOS BÍRÓSÁGI HIVATAL ELNÖKÉNEK ÜGYÁTHELYEZÉSI JOGKÖRE

A magyar bíróságok munkáját a regionális egyenlőtlenség jellemzi. Górcső alá véve a statisztikákat, megfigyelhető, hogy a budapesti és a főváros környéki bíróságok kiemelten leterheltek.⁷²

A bíróságok túlterheltsége, a bírósági döntések elhúzódása nem új jelenség Magyarországon. Az Európa Tanács tagállami igazságszolgáltatással kapcsolatos jelentése is felveti, emellett az Emberi Jogok Európai Bírósága is legtöbbször ennek kapcsán marasztalta el hazánkat.⁷³

A strasbourgi székhelyű bíróság 2013. év végén kiadott statisztikája alapján megfigyelhető, hogy Magyarország az egyik olyan ország, amely ellen a legtöbb beadvány érkezik az eljárások elhúzódása miatt. Hazánkat érintő döntések száma a tárgyév alatt negyvenkettő, amiből negyven esetben állapított meg valamilyen jogsértést a bíróság. Ezen negyven ügyből huszonöt esetén marasztalták el hazánkat az ésszerű időn belül történő elbíráláshoz való jog megsértése miatt.⁷⁴ Bár a korábbi alkotmányból is levezette az Alkotmánybíróság, hogy a perek ésszerű határidőn belüli elbírálása alapjogi szintű kívánalom, az Alaptörvény XXVIII. cikke volt az első, amely ezt a követelményt a normaszöveg szintjén is rögzítette.

Dolgozatom ezen fejezetének célja egy olyan jogintézmény bemutatása, amely a közelmúltban viták sorozatát képezte nem csupán hazai, hanem nemzetközi vonatkozásban is. Az ügyáthelyezés jogintézménye a bíróságok leterheltségét kívánja orvosolni, annak feloldásához szándékozik átmeneti segítséget nyújtani. A bíróságok túlterheltsége ugyanis veszélyezteti az eljárás ésszerű határidőn belüli elbíráláshoz való jogot, amely a tisztességes eljáráshoz való jog nélkülözhetetlen részét képezi.

3.1. Az ügyáthelyezés megjelenése a hazai jogi szabályozásban

Az ügyáthelyezés intézménye a bírósági szervezeti rendszerben már az alaptörvényi klauzula megfogalmazása előtt, mi több már az új igazgatási modell

⁷¹ Bszi. 76. §.

⁷² *Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2012. évi beszámolója*. Elérhető: http://www.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/birosagi_kozlony2013/bk_2012_beszamolo_obhe.pdf (2014.01.21.).

⁷³ *Violations by article and by states*. Elérhető: http://www.echr.coe.int/Documents/Sta_ts_violation_2013_ENG.pdf (2014.10.30.).

⁷⁴ Uo.

bevezetését megelőzően működött. A jogintézményt az egyes törvényeknek a bíróságok hatékony működését és a bírósági eljárások gyorsítását szolgáló módosításáról szóló 2010. évi CLXXXIII. törvény vezette be 2011. január 7. napjával a magyar jogrendszerbe.⁷⁵ E törvény alapján módosult a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény, a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény, valamint a Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény. A felsorolt jogszabályokon túl sem alkotmányos, sem alacsonyabb szintű részletszabályozásként nem léteztek további rendelkezések az ügyáthelyezéssel kapcsolatban. Az OITH és az akkori Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnöke sem teremtett további részletszabályokat a jogintézmény kapcsán.⁷⁶ Ennek ellenére 2011-ben tizenhárom ügyben indítványozta az OIT elnöke más bíróság kijelölését.⁷⁷ Az említett tizenhárom ügyből tizenkettő gazdasági és egy büntető jogvita volt. Valamennyi esetben az előterjesztő bíróság a főváros valamely fóruma volt.⁷⁸ Fontos megemlíteni, hogy további négy büntető ügy esetén indítványozta az illetékes bíróság az áthelyezést, azonban ezen esetekben az OIT elnöke nem tett előterjesztést más bíróság kijelölésére, tekintettel arra, hogy nem tartotta indokoltnak az ügy áthelyezését.⁷⁹

Az ügyáthelyezések a tárgyév gyakorlatában a következőképpen zajlottak: az ügy elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság elnöke indítványt tett az OIT elnöke felé a kijelölésre. Az OITH Statisztikai Osztálya ezt követően összefoglalót készített az országos ügyforgalmi adatokról, amelynek alapján megkereste a legkevésbé leterhelt bíróságok elnökeit, hogy a vádirat, illetőleg a keresetlevél alapján nyilatkozzanak arról, hogy látnak-e lehetőséget az adott bíróság kijelölésére. Amennyiben a bíróságok részéről pozitív választ kapott, az OIT elnöke előterjesztést tett az ügyek elbírálását vállaló bíróságok valamelyikének kijelölésére. Az előterjesztés elbírálása a Legfelsőbb Bíróság hatáskörébe tartozott, és valamennyi esetben az OIT elnök előterjesztésének megfelelően döntött. Fontos azonban kiemelni, hogy az említett időszakban az OIT elnöke egyben a Legfelsőbb Bíróság elnöke is volt.⁸⁰

⁷⁵ *Tájékoztató az Országos Bírósági Hivatal Elnökének az eljáró bíróság kijelölésével kapcsolatos 2012. évi gyakorlatáról.* Elérhető: http://www.birosag.hu/tudjon-meg-tobbet/az-eljaro-birosag-kijelolese-mint-az-itelkezes-idoszeruseget-javito-vegso-es-kiveteles-igazgatasi#_ftn1 (2014.10.28.).

⁷⁶ Uo.

⁷⁷ *Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2012. évi beszámolója.* Elérhető: http://www.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/birosagi_kozlony2013/bk_2012_b_eszamolo_obhe.pdf (2014.01.13.).

⁷⁸ *Tájékoztató az Országos Bírósági Hivatal Elnökének az eljáró bíróság kijelölésével kapcsolatos 2012. évi gyakorlatáról.*

⁷⁹ Uo.

⁸⁰ Uo.

3.2. Változások 2012-ben

2012. január 1. napjával hatályba lépett Magyarország Alaptörvénye, egyúttal megkezdte működését az Országos Bírósági Hivatal és az Országos Bírói Tanács. Az ügyek áthelyezésére vonatkozó jogszabályok módosultak, valamint új szabályozási szint jelent meg, nevezetesen az Alaptörvény Átmeneti rendelkezései is tartalmaztak erre vonatkozó szabályokat.⁸¹ A korábbi szabályokhoz képest lényeges változás, hogy már nem a Legfelsőbb Bíróság elnöke dönt az ügyáthelyezés kérdésében, hanem az OBH elnöke.⁸²

Az új bírósági igazgatási modell kialakulásával felvetődött az ügyáthelyezés problematikája. Az OBH elnöke szembesült azon nehézséggel, hogy nincs olyan alacsonyabb szintű norma, amely az ügyáthelyezéssel kapcsolatos eljárásrendet szabályozná. Az ügyáthelyezés 2011. évi gyakorlatát áttekintését követően kiadásra került az eljárás rendjére vonatkozó ajánlás tervezete. Ezen ajánlást – kisebb nagyobb észrevételek feldolgozását követően – az OBH elnöke közzétette.⁸³ *„Az eljáró bíróság kijelöléséről az ügyek ésszerű időn belül való elbírálásának biztosítása érdekében” című 3/2012. (II. 20.) OBH elnöki ajánlás megfogalmazta az ügyáthelyezés lényegi eljárásjogi kérdéseit.*⁸⁴

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény, valamint a bírák javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény módosításáról rendelkező 2012. évi CXI. törvény 2012. július 17. napjával több ponton módosította az ügyáthelyezés szabályait. A törvényhozó az Országos Bírói Tanács kötelezettségévé tette azon elvek meghatározását, amelyeket szem előtt tartva gyakorolhatja az Országos Bírósági Hivatal elnöke az ügyáthelyezési jogkörét.⁸⁵ Mivel az OBT a nyári ítélezési szünetre tekintettel az említett

⁸¹ Magyarország Alaptörvényének Átmeneti Rendelkezései 11. cikk (3) bek.: *„Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdésében biztosított ésszerű határidőn belüli bírói döntéshez való alapjog érvényesülése érdekében mindaddig, amíg a bíróságok kiegyensúlyozott ügyterhelése nem valósul meg, az Országos Bírósági Hivatal elnöke bármely ügy tárgyalására az általános illetékességű bíróságtól eltérő, de azonos hatáskörű bíróságot jelölhet ki.”*

⁸² *Tájékoztató az Országos Bírósági Hivatal Elnökének az eljáró bíróság kijelölésével kapcsolatos 2012. évi gyakorlatáról.*

⁸³ SZÓKE LÍVIA: *A bírói öngazgatás megszüntetése.* Elérhető: http://meltanyosság.ikontent.hu/files/meltany/imce/kp_a_biroi_onigazgatas_megszuntetese_120313.pdf (2014.01.13.).

⁸⁴ *3/2012. (II. 20.) OBH Elnöki ajánlás.* Elérhető: http://www.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/obh/dokumentumok/2012evi_3szamu_ajanlas_elj_birosag_kijelolese1.pdf (2014.01.13.).

⁸⁵ *Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2012. évi beszámolója.* Elérhető: http://www.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/birosagi_kozlony2013/bk_2012_beszamolobhe.pdf (2014.01.13.).

időszakban nem ülésezett, a törvény szerinti elvek meghatározására 2012. augusztus 17-én került sor.⁸⁶

Az Országos Bírósági Tanács elnöke közzétette a 36/2012. (VIII. 17.) számú OBT határozatát az eljáró bíróság kijelölése során az OBT által meghatározandó elvek elfogadásáig követendő eljárásról. A határozat úgy rendelkezett, hogy az Ajánlás 2. pont 1-5. alpontjában foglaltakat tekinti az OBT által elfogadott elveknek.⁸⁷

Az ügyáthelyezés lényege abban áll, hogy a törvényszékek és az ítélőtáblák elnökei a bíróságukra érkező ügy, vagy akár ügyek csoportjaira nézve kezdeményezhetik más bíróság kijelölését. Ezen formula alkalmazásának csupán annyi feltétele van, hogy az ügy, vagy a bíróságra az adott időszakban érkezett ügyek meghatározott csoportjának elbírálása a bíróság rendkívüli és aránytalan munkaterhe miatt ésszerű időn belül másként nem biztosítható, és a kijelölés nem jár a kijelölt bíróság aránytalan sérelmével.⁸⁸ „A bíróság munkaterhe tárgyaló bírói (tanács) létszámmal arányosnak tekinthető, ha a folyamatban lévő perek egy tárgyaló bíróra (tanácsra) jutó száma az országos átlaghoz képest 10 százalékos határon belül található.”⁸⁹

Az ügyek ésszerű határidőn belüli elbírálását illetően kiemelt figyelmet kell fordítani a jogszabályok értelmében a soron kívüli eljárást igénylő, továbbá a polgári perrendtartásról szóló törvény XXVI. fejezete, és a büntetőeljárásról szóló törvény VIII/A. fejezete szerinti kiemelt jelentőségű ügyekre. Ebből adódóan, ha a bíróságra több olyan ügy érkezett, amely soronkívüliséget élvez, a kijelölést – tizenöt napon belül – a legkorábban beérkezett kiemelt jelentőségű ügyre kell kezdeményezni.⁹⁰

Az ítélőtáblák valamint a törvényszékek elnökeinek elsődlegesen az ügyelosztási renddel, továbbá a helyi bíróságok közötti bíró kirendeléssel vagy annak kezdeményezésével, illetve a törvényszék és a területén lévő helyi bíróságok közötti kirendeléssel kell biztosítani az ország bíráinak arányos munkaterhelését, és ez által az ügyek ésszerű időn belüli befejezését. Az eljáró bíróság kijelölése csakis végső és kivételes igazgatási intézkedés a munkateher arányosításaként. Az ennek során felmerülő többletköltségek kapcsán az OBH elnöke szükség szerint rendelkezik.⁹¹

⁸⁶ Uo.

⁸⁷ 36/2012. (VIII. 17.) számú OBT határozat az eljáró bíróság kijelölése során az OBT által meghatározandó elvek elfogadásáig követendő eljárásról.

⁸⁸ *Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2012. évi beszámolója.*

⁸⁹ *Országos Bírósági Hivatal Elnökének 27/2012. (XII. 29.) OBH utasítása.* Elérhető: http://www.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/obh/dokumentumok/27_2012_obh_utasitas.pdf (2014.01.13.).

⁹⁰ *Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2012. évi beszámolója.*

⁹¹ *Országos Bírósági Hivatal Elnökének 27/2012. (XII. 29.) OBH utasítása.*

Végül 2012. szeptember 17-én született meg az 58/2012. (IX. 17.) OBT határozat, amely az eljáró bíróság kijelölésénél kötelezően figyelembe veendő elveket fogalmazta meg. Továbbá konkrét számításokat is tartalmazott arra vonatkozóan, hogy milyen ügyforgalmi adatok esetén élhet a bírósági elnök az indítványozás jogával, valamint, hogy hogyan határozható meg a kijelölhető bíróságok sora. Ezen határozat számos, az OBH elnökének Ajánlásától eltérő szabályt fogalmazott meg, ezért az OBH elnöke – a bíróságokkal történt egyeztetést követően – adta ki a 27/2012. számú (XII. 29.) az ügyek áthelyezésének eljárási rendjét meghatározó OBH elnöki szabályzatot.⁹²

Az OBH elnöke által kiadott ajánlás, valamint az utóbb ismertetett OBT által meghatározott alapelvek alkalmazásával az ügyek áthelyezése jogállami garanciákkal biztosított eljárás lett.

3.2.1. Az ügyáthelyezések számára vonatkozó 2012. évi adatok

2012-ben emelkedés figyelhető meg az áthelyezett ügyek kapcsán a 2011-es adatokhoz képest. 2012-ben negyvennégy esetben érkezett indítvány másik bíróság kijelölésére, melyek közül negyvenkettő ügyet helyeztek át. Ezen jogviták több mint fele kiemelt ügy volt. A nem kiemelt ügyek egy része célszerűségi szempontból került át másik bírósághoz, tekintettel arra, hogy szoros összefüggésben álltak egy szintén áthelyezésre javasolt kiemelt üggyel. A nem kiemelt ügyek másik csoportja esetén az áthelyezés indoka az volt, hogy elbírálásuk ésszerű határidőn belül nem lett volna biztosítható.⁹³ A kijelölést kérő bíróság negyvenegy esetben a Fővárosi Törvényszék, egy alkalommal pedig a Fővárosi Ítéltábla volt.⁹⁴ Harmincegy gazdasági, kilenc büntető és kettő polgári ügy tárgyalása került át az általános illetékességű bíróságtól eltérő, azonos hatáskörű bírósághoz. Az adatokból megállapítható, hogy a Fővárosi Törvényszék túlnyomórészt gazdasági ügyek tekintetében kezdeményezte másik bíróság kijelölését.⁹⁵ Konstatálható tehát, hogy e tehermentesítő lehetőséggel túlnyomórészt a központi régió leginkább leterhelt törvényszéke kívánt élni. Az Országos Bírósági Hivatal elnöke, Handó Tünde egy interjúban kiemelte, hogy az ügyáthelyezés hatalmas segítséget nyújt az olyan bíróságoknak, amelyek leterheltsége rendkívül magas, ilyen például a Fővárosi Törvényszék, vagy akár a Fővárosi Ítéltábla.⁹⁶ Solt Pál, a Legfelsőbb Bíróság nyugalmazott elnöke

⁹² *Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2012. évi beszámolója.*

⁹³ *Tájékoztató az Országos Bírósági Hivatal Elnökének az eljáró bíróság kijelölésével kapcsolatos 2012. évi gyakorlatáról.*

⁹⁴ *Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2012. évi beszámolója.*

⁹⁵ *Tájékoztató az Országos Bírósági Hivatal Elnökének az eljáró bíróság kijelölésével kapcsolatos 2012. évi gyakorlatáról.*

⁹⁶ *Az ügyáthelyezésről és jogszabály-módosításokról adott interjút Handó Tünde az Inforádióknak.* Elérhető: <http://www.birosag.hu/media/video/az-ugyathelyezesrol-es-jogszabaly-modositasokrol-adott-interjut-hando-tunde-az> (2014.01.11.).

kihangsúlyozta, hogy égető problémát jelent a legjelentősebb bíróságok súlyos leterheltsége. Egyúttal kiemelte, hogy a fővárosban a bírói kar mintegy 25%-a tevékenykedik, ugyanakkor az általuk elbírálendő ügyek száma ezt az arányt jelentősen meghaladja.⁹⁷

Összefoglalva a 2012. évi ügyáthelyezési gyakorlatot megállapítható, hogy az intézmény helye - a 2011-es átmenetinek mondható időszakot követően - a jogrendszerben megszilárdult. Egyrészt az OBH elnöke, másrészt az OBT megteremtette azokat az eljárásjogi szabályokat, amelyek e jogintézmény alapkövét képezik.

3.3. Alaptörvény negyedik módosítása

2013. február 5-én az Országgyűlésben kétharmados többséggel rendelkező kormány koalíció tagjai módosító javaslatot nyújtottak be Magyarország 2012. január 1-je óta hatályos Alaptörvényéhez.⁹⁸ Ezen javaslat az azt megelőző módosításokkal ellentétben jóval több alaptörvényi rendelkezést érintett. Ennek oka az volt, hogy többé-kevésbé olyan rendelkezéseket kívántak az Alaptörvénybe beemelni, amelyek korábban az Átmeneti Rendelkezések között szerepeltek, de azokat az Alkotmánybíróság a 45/2012. (XII. 29.) AB határozatával megsemmisítette.⁹⁹ Tekintettel arra, hogy Magyarország Alaptörvényének módosításához a képviselők kétharmadának szavazata szükséges,¹⁰⁰ az akkori politikai körülmények között a módosító javaslatot a kormányzó pártszövetség az ellenzék egyetértése nélkül fogadhatta el.

A Parlament végül – az ellenzék támogatása nélkül – 2013 márciusában szavazta meg az Alaptörvény negyedik módosítását, amely többek között alkotmányos szinten deklarálta az Országos Bírósági Hivatal elnökének ügyáthelyezési jogkörét.¹⁰¹ Az Alaptörvény 27. cikk (4) bekezdése szerint „*az ésszerű határidőn belüli bírói döntéshez való alapjog érvényesülése és a bíróságok kiegyensúlyozott ügyterhelése érdekében sarkalatos törvényben meghatározottak szerint az Országos Bírósági Hivatal elnöke sarkalatos törvényben meghatározott ügyek tárgyalására az általános illetékességű*

⁹⁷ *Bírói reform Magyarországon – interjú Solt Pállal.* Elérhető: http://www.hvgor.ac.hu/sites/portal/Default.aspx?page=journal&article=interju_soltpal.htm (2014.11.12.).

⁹⁸ *Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása.* Elérhető: <http://www.parlament.hu/irom39/09929/09929.pdf> (2014.01.10.).

⁹⁹ SZENTE ZOLTÁN: Az Alkotmánybíróság döntése Magyarország Átmeneti rendelkezései alkotmányosságáról. Az Alaptörvény integritása és az alkotmányozó hatalom korlátai, in *JEMA*, 2013/2. szám, 11-21. o.

¹⁰⁰ SOLTÉSZ ISTVÁN: *Az Országgyűlés*, 2009, Parlamenti Módszertani Iroda, Budapest, 121. o.

¹⁰¹ *Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása.* Elérhető: <http://www.parlament.hu/irom39/09929/09929.pdf> (2014.01.10.).

*bíróságtól eltérő, azonos hatáskörű bíróságot jelölhet ki.*¹⁰² Ezen elv az Alaptörvény Átmeneti Rendelkezései között szerepelt, és mintegy ideiglenes, rendkívüli intézkedésként volt szabályozva.¹⁰³ Nem lett viszont az Alaptörvény része az a passzus, amely korábban az Alaptörvény Átmeneti Rendelkezései között lehetővé tette, hogy a legfőbb ügyész másik bíróság előtti vádemelésre adjon utasítást.

Mindez több törvény módosítását is szükségessé tette. Többek között a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 47. §-át, valamint a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 20/A. §-át érintette a módosítás. A büntetőeljárásban e szabály alapján az Országos Bírósági Hivatal elnöke az illetékes bíróság helyett, más, azonos hatáskörű bíróságot jelölhet ki az ügy elbírálására, ha a bíróság rendkívüli munkaterhe miatt az ügyek ésszerű időn belül való elbírálása más módon nem biztosítható, azonban ennek feltétele, hogy a kijelölés nem jár a kijelölt bíróság aránytalan megterhelésével.¹⁰⁴

Az Alaptörvény negyedik módosítása heves vitát váltott ki, már annak elfogadása előtt mind hazai, mind nemzetközi vonatkozásban is.

Az ellenzék legfőbb indoka az volt, hogy a tervezett módosítások aláásnák a jogállamiságot Magyarországon azáltal, hogy az Alaptörvényben rögzítik azokat a szabályokat, amelyeket az Alkotmánybíróság korábban alkotmányellenesnek talált.¹⁰⁵ Ezzel egyrészt gyengülne az Alkotmánybíróság kontrollja az Országgyűlés felett, másrészt csorbítaná a testület tekintélyét a jogalanyokra nézve.¹⁰⁶ Nem utolsó sorban kifogásolták, hogy a módosító javaslatban foglalt rendelkezések sértenék a nemzetközi mintákat.¹⁰⁷ Az ellenzék meggyőződés szerint az ilyen alkotmányozás alááshatja az Alaptörvény stabilitását, és annak kikényszeríthetőségét, továbbá leronthatja az alapvető emberi jogok védelmi szintjét.

A hazai támadásokkal párhuzamosan nemzetközi viszonylatokban is felerősödött a módosítás körüli vita. A javaslat elfogadása előtti napokban Magyarország nemzetközi támadások ösztüzébe került. Az Európa Tanács

¹⁰² Hatályon kívül helyezte: Magyarország Alaptörvényének ötödik módosítása 7. cikk (1) bek. Hatálytalan: 2013. október 1. napjától.

¹⁰³ Magyarország Alaptörvényének Átmeneti Rendelkezései 11. cikk (3) bek.: „Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdésében biztosított ésszerű határidőn belüli bírói döntéshez való alapjog érvényesülése érdekében mindaddig, amíg a bíróságok kiegyensúlyozott ügyterhelése nem valósul meg, az Országos Bírósági Hivatal elnöke bármely ügy tárgyalására az általános illetékességű bíróságtól eltérő, de azonos hatáskörű bíróságot jelölhet ki.”

¹⁰⁴ BARTKÓ – DÁVID – HORVÁTH (et. al.): i. m. 111. o.

¹⁰⁵ Ld. http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Jagland_4_alkmod_20130226_HUN.pdf (2014.01.15.).

¹⁰⁶ Uo.

¹⁰⁷ Uo.

főtitkára kérte a Parlamentet, hogy halassza el a módosító javaslat tárgyában a szavazást, továbbá kérje ki a Velencei Bizottság véleményét a szabályozással kapcsolatban. Az Európai Bizottság elnöke is kifejezte aggályát a negyedik alkotmány-módosítás kapcsán.¹⁰⁸

Az alkotmány módosítás megszavazását nem gátolta az ellenzők elutasító hozzáállása, így végül 2013. március 11-én az Országgyűlés elfogadta az eddigi legátfogóbb, 22 cikkből álló módosító javaslatot.

3.4. Az Alkotmánybíróság határozata az Alaptörvény negyedik módosításáról

Az Alkotmánybíróság a 12/2013. (V. 24.) AB határozatában fejtette ki álláspontját az Alaptörvény vitatott negyedik módosítsa tárgyában.

Az alapvető jogok biztosa a negyedik Alaptörvény módosítással kapott jogosítványával élve kezdeményezett utólagos normakontrollt. Indítványozási jogával összefüggésben előadta, hogy elsősorban a köztársasági elnök alkotmányos feladata, hogy öröködjön az államszervezet demokratikus működése felett, ám annak okán, hogy az államfő nem kezdeményezte az Alkotmánybíróság eljárását, a jogállamiság megóvása érdekében létfontosságúnak találta közbenjárását.¹⁰⁹

Az ombudsman által benyújtott indítvány két vonatkozásban állította a módosítás alkotmányellenességét: formailag közjogi érvénytelenségre hivatkozott, tartalmilag pedig a módosítással előállott belső koherencia zavarra.¹¹⁰ Az első részben az indítványozó arra a következtetésre jutott, hogy a módosítás közjogi érvénytelenségben szenved, mivel részletes vitájának lezárását és az előterjesztői zárszót követően az Alkotmányügyi Bizottság további módosító javaslatot nyújtott be, és az így kiegészített javaslathoz további módosító indítvány nem érkezett, így záróvita nélkül fogadták el az egységes javaslatot. A szóban forgó kérdéssel kapcsolatban a többségi érvelés rávilágít arra, hogy a negyedik Alaptörvény módosítás megalkotása során az Országgyűlés a Házzabálynak megfelelően járt el, így az ombudsman indítványának e részét nem találta megalapozottnak.¹¹¹ A második kérdés kapcsán a Taláros Testület

¹⁰⁸ *The European Commission reiterates its serious concerns over the Fourth Amendment to the Constitution of Hungary.* Elérhető: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-327_en.htm (2014.01.16.).

¹⁰⁹ MÉSZÁROS GÁBOR: Az Alkotmánybíróság legutóbbi döntéseiből, in *Fundamentum*, 2013/3. szám, 106. o.

¹¹⁰ 12/2013. (V. 24.) AB határozat.

¹¹¹ ERDŐS CSABA: *Az országgyűlési autonómia aktustani megközelítése* (PhD disszertáció) 2014, Győr, elérhető: <http://doktiskjog.sze.hu/downloadmanager/download/nohtml/1/id/19174/m/3620> (2014.10.30.).

arra az álláspontra helyezkedett, hogy az nem eljárási, hanem tartalmi kérdésre vonatkozik, amire nincs hatásköre.¹¹²

3.5. Velencei Bizottság nyilatkozata

Nem váratott soká a nemzetközi visszhang. Az egész Európában mérvadónak tekintett szakértői testület, a Velencei Bizottság a magyar alkotmányosságot érintő erős kritikát fogalmazott meg a negyedik alaptörvény módosítás kapcsán. A bírálat súlyát mutatja, hogy e jelentés indította a Kormányt törvénymódosításra, egyúttal sor került az Alaptörvény ötödik módosítására.

Az Európa Tanács alkotmányjogi tanácsadó testülete az Európa Tanács főtítkáranak és a magyar külügyminiszternek a kérésére vette az ET alapelveinek szempontjából górcső alá a jogi aktust.

A Velencei Bizottság 2013 júniusában hozta nyilvánosságra az említett állásfoglalását.¹¹³ Az összesen 31 oldalas jogi szakvélemény széles körű bírálatot fogalmazott meg, mely az igen terjedelmes módosító javaslat minden pontjára kiterjed.

3.5.1. Az Országos Bírósági Hivatal elnökének szerepe

A Bizottság korábbi álláspontjaiban nagymértékben bírálta az új bírósági igazgatási modellt, különös tekintettel az Országos Bírósági Hivatal elnökének hatásköreit és a felelősségre vonhatóságának hiányát. Az Országos Bírói Tanács, mint az Országos Bírósági Hivatal fölötti kontrollt ellátó elem, helyzete erősítésének szükségességét emelte ki.¹¹⁴ A negyedik alaptörvény módosítással az Országgyűlés az Országos Bírósági Hivatal elnökének pozícióját alkotmányos szintre emeli. Az Alaptörvény 25. cikk (5) bekezdése értelmében a bíróságok központi igazgatásának feladatait az Országos Bírósági Hivatal elnöke látja el, és a bírói önkormányzati szervek csupán részt vesznek ezen igazgatásban.¹¹⁵

3.5.2. Az Országos Bírósági Hivatal elnökének ügyáthelyezése

Az Alkotmánybíróság a 166/2011. (XII. 20.) AB határozatában az egyes eljárási és igazságszolgáltatást érintő egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi

¹¹² VINCZE ATTILA: Az alkotmánybíróság határozata az Alaptörvény negyedik módosításáról. Az alkotmánymódosítás alkotmánybírósági kontrollja, in *JEMA*, 2013/3. szám, 3-12. o.

¹¹³ *A Velencei Bizottság véleménye az Alaptörvény negyedik módosításáról*. Elérhető: <http://helsinki.hu/a-velencei-bizottsag-velemenye-az-alapto-rveny-negyedik-modositasa-rol> (2014.01.15.).

¹¹⁴ *Opinion on the Fourth Amendment to the Fundamental Law of Hungary Adopted by the Venice Commission at its 95th Plenary Session*. Elérhető: <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD%282013%29012-e> (2014.01.16.).

¹¹⁵ Alaptörvény 25. cikk (5) bek.

LXXXIX. törvénnyel módosított, valamint a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény számos rendelkezését megsemmisítette. Az AB határozat központi elemét a legfőbb ügyész ügyáthelyezési joga képezte, továbbá az a lehetőség, mely szerint, ha a törvényben meghatározott feladata másként nem teljesíthető, a bíróság, az ügyész, valamint a nyomozó hatóság a tanú egyes, a feladat ellátásához szükséges személyi adata zárt kezelését mellőzi.¹¹⁶ Az Alkotmánybíróság indokolásában kifejtette, hogy a legfőbb ügyész ügyáthelyezési joga az Emberi Jogok Európai Egyezményébe ütköző jogintézmény. Az ismertetett döntés felülbírálatát képezi, hogy a legfőbb ügyész ügyáthelyezési jogát Magyarország Alaptörvényének Átmeneti Rendelkezéseibe foglalták. A negyedik módosítás a legfőbb ügyész ügyáthelyezési jogát nem, azonban az Országos Bírósági Hivatal elnökének ugyanezen jogát érinti.

A Velencei Bizottság kifejtette aggályát az ügyáthelyezés jogával kapcsolatosan. *„Az ügyáthelyezés rendszere nem egyeztethető össze a törvényes bíróhoz való joggal, ami lényegi elemét képezi a jogállamiságnak, ezért azt módosítani szükséges. Amíg ezt a problémát nem kezelik, további ügyáthelyezésre nem lenne szabad sort keríteni.”*¹¹⁷ Az ügyáthelyezés jogintézménye pont hogy a tisztességes eljáráshoz való jog elemét képező ésszerű időn belüli eljáráshoz való jogot kívánja biztosítani, azonban ennek eszköze a Bizottság álláspontja szerint sérti a törvényes bíróhoz való jogot, amely ugyancsak a tisztességes eljáráshoz való jog érdemi összetevője. Ezen szabályozás, mindent összevetve alkotmányos aggályokat vet fel. Ugyanis a törvényes bíróhoz való jog lényegi eleme, hogy nem valakinek az egyedi döntésén múlik, hanem a törvény határozza meg, hogy kinek milyen ügyét melyik bíróság tárgyalja. Ezen elv segítségével kiküszöbölhető, hogy felmerüljön az, hogy egy adott ügy nem véletlenül került egy adott bíró elé. Ezen elméletek megakadályozásának csakis az olyan ítélezés vethet gátat, amelyek kizárják, vagy legalábbis korlátozzák az emberi tényezők szerepét annak meghatározásában, hogy egy ügyről melyik bíróság dönt. Ezzel elősegítve az ítélezés pártatlanságába vetett állampolgári bizalom megerősödését.

A Bizottság megítélése szerint az eljárások elhúzódásának és a bíróságok leterheltségének kiküszöbölésére vannak olyan megoldások is, amelyek nem sértik a törvényes bíróhoz való jogot. Ilyen eszköz lehet a bíróságok átszervezése, vagy a bíró kirendelése. A Bizottság hozzáteszi, hogy nem lett volna akadálya

¹¹⁶ 166/2011. (XII. 20.) AB határozat.

¹¹⁷ *A Velencei Bizottság véleménye az Alaptörvény negyedik módosításáról.* Elérhető: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Velencei_Bizottsag_CD_L-AD_2013_012_Velemeny_az-Alaptorv%C3%A9ny_negyedik_modos%C3%ADtasarol_HUN.pdf (2014.01.16.).

annak, ha a jogalkotó az ügy áthelyezését nem az Országos Bírósági Hivatal személyéhez, hanem az érintett felek hozzájárulásához köti.¹¹⁸

Végső következtetésként a Bizottság megfogalmazza, hogy a negyedik módosítás véleménye szerint állandósítja az Országos Bírósági Hivatal elnökének problematikus pozícióját, komolyan aláássa Magyarországon az alkotmányos felülvizsgálat lehetőségét, mely nagymértékben veszélyezteti a fékek és ellensúlyok alkotmányos rendszerét.¹¹⁹ Erős kritikát fogalmaz meg a magyar Kormányval szemben, mikor kifejti, hogy megítélése szerint a tervezett módosítás nem más, mint a kormánytöbbség politikai eszközeként való felfogásának az eredménye, és egyben az alkotmányos jelentőségű és rendes politikai döntések közötti lényeges különbségek megszűnésének jele. A jogi szakvélemény záró következtetéseiben a testület nyomatékosítja, hogy a magyar alaptörvényt nem szabadna politikai eszköznek tekinteni.¹²⁰ Azzal, hogy Magyarország Kormánya az Alaptörvényben rögzíti azokat a szabályokat, amelyeket az Alkotmánybíróság korábban alkotmányellenesnek talált, korlátozza az Alkotmánybíróság szerepét. Ez azonban azzal a kockázattal jár, hogy az negatív hatással lehet az Európa Tanács három pillérére: a hatalommegosztásra, mint a demokrácia egy alaptételére, az emberi jogok védelmére és a joguralom elvére.

3.6. Az alaptörvény ötödik módosítása

A Kormány a nemzetközi nyomásnak eleget téve módosító javaslatot nyújtott be, amelyet végül kibővített formában újra beterjesztett az Országgyűlés elé. A módosítás az eredeti tervezethez képest fontos újdonságot tartalmazott. Egyrészt változtatott a kampányidőszakra vonatkozó médiaszabályozáson, másrészt az egyházügyi törvény módosításával korábban bevezetett, a vallási közösségek új felosztása az Alaptörvényben is megjelenik. Emellett alaptörvényi szintre került az Országos Bírói Tanács, mint az Országos Bírói Hivatal felügyeleti szerve.¹²¹

A T/11545. számú, Magyarország Alaptörvényének ötödik módosítását a közigazgatási és igazságügyi miniszter, Dr. Navracsics Tibor nyújtotta be 2013 júniusában.¹²²

¹¹⁸ *Opinion on the Fourth Amendment to the Fundamental Law of Hungary Adopted by the Venice Commission at its 95th Plenary Session.* Elérhető: <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD%282013%29012-e> (2014.01.16.).

¹¹⁹ Uo.

¹²⁰ „A negyedik módosítás hiányosságokat teremt, vagy állandósít” – megjött a Velencei Bizottság jelentése. Elérhető: http://hvg.hu/itthon.parlament/20130615_A_negyedik_modositas_hianyossagokat_terem (2014.01.17.).

¹²¹ *Magyarország Alaptörvényének ötödik módosítása.* Elérhető: <http://www.parlament.hu/irom39/11545/11545.pdf> (2014.01.18.).

¹²² Uo.

A benyújtott ötödik módosítás megválaszolatlanul hagyja az Alaptörvényt ért hazai és nemzetközi, szakmai és politikai kifogások döntő részét. A Kormányt nem a belátás, hanem a kényszer vezette: csupán azokon a pontokon engedett eredeti szándékaiból, ahol az Európai Bizottság eljárások kezdeményezését helyezte kilátásba.¹²³ Ennek következtében kimaradt belőle többek között a hajléktalanok emberi méltóságát sértő, vagy a sértő beszédet tiltó szabályok, a szociális biztonsághoz való jog eltörlése, az Alkotmánybíróság hatáskörének megcsonkítása, valamint érintetlenül hagyta a kommunista múltrol szóló U cikket.¹²⁴

A Kormány azon célt szem előtt tartva, hogy egyes alkotmányos kérdések a továbbiakban ne szolgálhassanak alapjául Magyarországgal szembeni fellépésekhez a nemzetközi és/vagy uniós fórumok előtt, az eredeti szándékoktól nem eltérve javasolta, hogy az eljáró bíróság kijelölésének jogintézménye helyett más módon legyen biztosítható a bíróságok egyenletes ügyterhelése. A Kormány az Európai Bizottság megkeresésére válaszul, javasolja megszüntetni bírósági ügyáthelyezés lehetőségét, amelynek következtében a bíróságok leterheltségének csökkentésére és az egyedi ügyek rövidebb időtartam alatti jogerős befejezésére más megoldásokat kell keresni. A Kormány ennek elérése érdekében a hatályos törvényi szabályok módosítására irányuló törvényjavaslatot készített elő, és nyújtott be.¹²⁵

Ennek folytán az Országgyűlés 2013. szeptember 16-án ötödik alkalommal módosította az Alaptörvényt. A módosítások azonban csupán az alacsonyabb szintű jogszabályokban megfogalmazott elvekhez igazítják az Alaptörvény rendelkezéseit. Az Országos Bírósági Hivatal felügyeleti minősége ugyanis már a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény szövegében is szerepelt.¹²⁶ Valamint az Országos Bírósági Hivatal elnökének ügyáthelyezési jogosítványát augusztus 1-től az egyes törvényeknek az Alaptörvény negyedik módosításával összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CXXXI. törvény már megszüntette.¹²⁷

¹²³ *Nem akarásnak nyögés a vége.* Elérhető: <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Nem-akarásnak-nyoges-a-vege-20130918.pdf> (2014.01.18.).

¹²⁴ Alaptörvény U) cikk.

¹²⁵ *Magyarország Alaptörvényének ötödik módosítása.* Elérhető: <http://www.parlament.hu/irom39/11545/11545.pdf> (2014.01.18.).

¹²⁶ Bszi. 88. §.

¹²⁷ Az egyes törvényeknek az Alaptörvény negyedik módosításával összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CXXXI. törvény.

ÖSSZEZÉS ÉS ZÁRÓ GONDOLATOK

Dolgozatomban a tisztességes eljáráshoz való jog, és annak összetevőit képező alapjogok bemutatására törekedtem, s ennek megértése céljából megvizsgáltam az Alkotmány és az Alaptörvény rendelkezéseit. E témakör kapcsán nem hagyhatók figyelmen kívül napjaink eseményei, így tanulmányomban igyekeztem ismertetni az ügyáthelyezés jogintézményének történetét a magyar jogban. Nélkülözhetetlen e problematikus kérdéskör kapcsán, nem csupán a magyar, hanem a nemzetközi visszahatást is szemléltetni.

A bíróságok túlterheltsége a mai napig fennálló probléma. Ennek feloldásához nyújtott átmeneti segítséget az ügyáthelyezés. A jogintézmény a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülésének biztosítását hivatott elősegíteni, azonban az ellene kifogást emelők, e jog csorbulását vélték felfedezni annak jelentőségében. Ezen kettősség alkotmányos aggályokat vet fel.

Megítélésem szerint a törekvés célszerű, azonban ennek eszközt, az ügyáthelyezést nem a megfelelő megoldásnak tartom. Álláspontom szerint az ügy áthelyezése a felek védelemhez való jogának sérelmét eredményezi. Abban az esetben, ha ügyáthelyezés végett, az illetékes bíróság helyett más bíróság jár el, egyrészt a feleknek többletköltségeket jelentene az odautazás, másrészt nehezítené a felek iratbetekintési, valamint az eljárási cselekményekben való részvétel jogát. Nem utolsó sorban a törvényes bíróhoz való jog, valamint a törvényes bírótól való elvonás tilalmával is összeegyeztethetetlen a jogintézmény. Erre utal az Alkotmánybíróság is a 36/2013. (XII. 5.) AB határozatban, amely kimondja, hogy az eljáró bíróságnak az OBH elnöke saját mérlegelésén alapuló kijelölése a törvényes bíróhoz való jog sérelmét eredményezi, mivel a szabályozás a pártatlan bíraskodás úgynevezett objektív tesztjének nem felel meg.¹²⁸ A bíróságnak egyrészt előítéletektől, személyi elfogultságtól mentesnek, szabadnak kell lennie, másrészt, objektív szempontból a szabályozásnak kellő garanciát kell biztosítania a jog érvényesüléséhez, és minden kétely kizárásához.¹²⁹ Állásfoglalásom szerint az igazságszolgáltatásba vetett bizalom megőrzéséhez szükséges, hogy a pártatlanság látszata is fennmaradjon, hogy ezáltal kétség se merüljön fel afelől, hogy pártatlan bíróság jár el a jogalanyok ügyeiben. A pártatlanság és annak látszata a bírósági eljárás egészében alapvető követelmény.

Meggyőződésem szerint a bíróságok túlterheltségének csökkentéséhez nem feltétlenül kell új jogintézményt megteremteni, elegendő lenne a már létező és jól működő módszereket fejleszteni, finomítani. Következésképp a kérdés megoldásának kulcsa nézetem szerint a fejlett demokráciákban kiemelkedő szerepet betöltő alternatív vitarendezési módok szerepének növelésében, a

¹²⁸ 36/2013. (XII. 5.) AB határozat.

¹²⁹ 32/2002. (VII. 2.) AB határozat.

társadalom körében történő minél szélesebb népszerűsítésében rejlik. Ezen eljárások nem csupán a túlterheltségre nyújtanak megoldást, hanem jóval költséghatékonyabbak és gyorsabbak, mint a bírósági eljárások. Ezen konfliktuskezelési módok egyik típusát képezi a közvetítői eljárás.

A közvetítői eljárás – közismertebb elnevezése mediáció – a helyreállító igazságszolgáltatási szemlélet elterjedésének kimagasló példája. A mediáció lényege, hogy a felek vitájában egy kívülálló, semleges harmadik fél jár közben, akinek segítségével jutnak a felek egyezsége, és ezen eljárás mindkét fél számára elfogadható megoldással zárul.¹³⁰ Igénybevétele önkéntes, a bírósághoz fordulás jogát nem érinti. A jogintézmény az utóbbi évtizedekben terjedt el, hazánkban elsősorban a polgári és büntető ügyekben alkalmazzák, illetve jelen van a munkaügyi konfliktusok körében is. A büntetőeljárásról szóló törvény 2007. január 1-jei hatállyal teremtette meg a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői eljárás lehetőségét, eleget téve ezzel európai uniós tagállami kötelezettségének.¹³¹

A mediáció szélesebb körben való elterjedése meglátásom szerint segítheti egy másfajta szemlélet kialakulását, mely a viták békésebb elintézését részesíti előnyben, segítve ezzel a viták emberséges, erőszakmentes megoldását, végső soron az emberi kapcsolatok jobbá tételét. Fontosnak tartom azon felfogást erősíteni, hogy ne a túlterhelt bíróságtól várjuk a megoldást, egy idősebb, megfelelő tapasztalattal rendelkező mediátor olykor sokkal többet tud nyújtani a konfliktus rendezése érdekében.

Tekintettel azonban arra, hogy a mediáció jogintézménye nem terjedhet ki minden jogvitára, a fennmaradó ügyek gyorsítására megfelelő megoldás lenne, ha az ügyáthelyezésről való döntés, nem csupán az OBH elnökén múlna, hanem az adott ügyben érintett felek hozzájárulásán. Ezen szabályozással kiküszöbölhető lenne, hogy az eljárásban érintett felek érdekei csorbuljanak, biztosított lenne, hogy jogaikat maradéktalanul gyakorolhassák.

A szóban forgó dilemma nyitja azonban még várat magára. A jövőbeli szabályozásnak azonban eleget kell tennie a nemzetközi szerződésekben foglaltaknak, valamint az alapvető emberi jogok feltétlen érvényesülését garantálnia kell.

¹³⁰ BARCY MAGDOLNA – SZAMOS ERZSÉBET: „*Mediare necesse est*” A mediáció technikái és társadalmi alkalmazása, 2002, ANIMULA, Budapest, 5. o.

¹³¹ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2006. évi LI. törvény 103. §.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] BADÓ ATTILA: *A bírói függetlenség, a tisztességes eljárás és a politika*, 2011, Gondolat Kiadó, Budapest.
- [2] BALOGH ZSOLT – HOLLÓ ANDRÁS: *Az értelmezett Alkotmány*, 2009, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest.
- [3] BÁN TAMÁS: *A tisztességes eljárás és annak fontos vonása: az ártatlanság védelme*, 1999, INDOK, Budapest.
- [4] BÁNÓCZI ROZÁLIA – RIHMER ZOLTÁN: *Latin nyelvkönyv joghallgatók számára*, 2000, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- [5] BARCY MAGDOLNA – SZAMOS ERZSÉBET: „*Mediare necesse est*” *A mediáció technikái és társadalmi alkalmazása*, 2002, ANIMULA, Budapest.
- [6] BARTKÓ RÓBERT – DÁVID LILLA – HORVÁTH PÉTER – JANCSÁK RAMÓNA – JUNGI ESZTER – KOVÁCS GÁBOR – NAGY KLÁRA – NÉMETH IMRE: *Büntetőeljárás jog I.*, 2012, Universitas-Győr, Győr.
- [7] BELOVICS ERVIN – GELLÉR BALÁZS – NAGY FERENC – TÓTH MIHÁLY: *Büntetőjog I. A 2012. évi C. törvény alapján*, 2012, HVG-ORAC, Budapest.
- [8] CSÉKA ERVIN – FANTOLY ZSANETT – KÁROLYI JUDIT – LŐRINCZY GYÖRGY – VIDA MIHÁLY: *A büntetőeljárás jog alapvonalai I*, 2006, Bába Kiadó, Szeged.
- [9] ERDŐS CSABA: *Az országgyűlési autonómia aktustani megközelítése* (PhD disszertáció), 2014, Győr. Elérhető: <http://doktiskjog.sze.hu/downloadmanager/download/nohtml/1/id/19174/m/3620> (2014.10.30.)
- [10] FARKAS ÁKOS: *A falra akasztott nádpálca, avagy a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai*, 2002, Osiris, Miskolc.
- [11] GATTER LÁSZLÓ: *Az igazságszolgáltatás reformja 1987-1997*, 2004, KJK-KERSZÖV, Budapest.
- [12] GELLÉR BALÁZS JÓZSEF: *A magyar büntetőjog tankönyve I. Általános tanok*, 2008, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest.
- [13] HALMAI GÁBOR - TÓTH GÁBOR ATTILA: *Emberi jogok*, 2003, Osiris, Budapest.
- [14] JAKAB ANDRÁS (szerk.): *Az Alkotmány kommentárja*, 2009, Századvég, Budapest.
- [15] KÁDÁR ANDRÁS KRISTÓF: *A tisztességes eljáráshoz és a védelemhez való jog húsz éve Magyarországon*, in *Fundamentum*. 2009/4. szám. 72. o.
- [16] KENGYEL MIKLÓS: *Magyar polgári eljárásjog*, 2010, Osiris, Budapest.
- [17] KUKORELLI ISTVÁN (szerk.): *Alkotmánytan I*, 2007, Osiris, Budapest.
- [18] MAVI VIKTOR: *Az Európa Tanács és az emberi jogok*, 1993, Budapest.
- [19] MÉSZÁROS GÁBOR: *Az Alkotmánybíróság legutóbbi döntéseiből*, in *Fundamentum*, 2013/3. szám 106. o.
- [20] SÁRI JÁNOS – SOMODY BERNADETTE: *Alapjogok*, 2008, Osiris, Budapest.
- [21] SOLTÉSZ ISTVÁN: *Az Országgyűlés*, 2009, Parlamenti Módszertani Iroda, Budapest.
- [22] SZENTE ZOLTÁN: *Az Alkotmánybíróság döntése Magyarország Átmeneti rendelkezései alkotmányosságáról. Az Alaptörvény integritása és az alkotmányozó hatalom korlátai*, in *JEMA*, 2013/2. szám, 11-21. o.
- [23] SZÖKE LÍVIA: *A bírói önigazgatás megszüntetése*. Elérhető: http://meltanyosság.ikontent.hu/files/meltany/imce/kp_a_biroi_onigazgatas_megszuntetese_120313.pdf (2014.12.22.)

- [24] TÓTH MIHÁLY: *A magyar büntetőeljárás az Alkotmánybíróság és az európai emberi jogi ítélkezés tükrében*, 2001, KJK-KERSZÖV, Budapest.
- [25] VINCZE ATTILA: Az alkotmánybíróság határozata az Alaptörvény negyedik módosításáról. Az alkotmánymódosítás alkotmánybírósági kontrollja, in *JEMA*, 2013/3. szám, 3-12. o.
- [26] VISEGRÁDY ANTAL: Az igazságszolgáltatás néhány aktuális kérdése, in *Közjogi Szemle*, 2009/4. szám.36. o.

FELHASZNÁLT JOGFORRÁSOK

- [1] Magyarország Alaptörvénye.
- [2] A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény.
- [3] Magyarország Alaptörvényének Átmeneti Rendelkezései.
- [4] A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény.
- [5] A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény.
- [6] A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény.
- [7] A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2006. évi LI. törvény.
- [8] A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény.
- [9] Az egyes törvényeknek az Alaptörvény negyedik módosításával összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CXXXI. törvény.
- [10] 604/B/1990. AB határozat.
- [11] 53/1991. (X. 31.) AB határozat.
- [12] 8/1992. (I. 30.) AB határozat.
- [13] 11/1992. (III. 5.) AB határozat.
- [14] 58/1995. (IX. 15.) AB határozat.
- [15] 67/1995. (XII. 7.) AB határozat.
- [16] 3/1998. (II. 11.) AB határozat.
- [17] 6/1998. (III. 11.) AB határozat.
- [18] 26/B/1998. AB határozat.
- [19] 49/1998. (XI. 27.) AB határozat.
- [20] 32/2002. (VII. 2.) AB határozat.
- [21] 20/2005. (V. 26.) AB határozat.
- [22] 166/2011. (XII.20.) AB határozat.
- [23] 12/2013. (V. 24.) AB határozat.
- [24] 36/2013. (XII. 5.) AB határozat.

FELHASZNÁLT INTERNETES FORRÁSOK

- [1] „A negyedik módosítás hiányosságokat teremt, vagy állandósít” - *megjött a Velencei Bizottság jelentése*. Elérhető: http://hvg.hu/itthon.parlament/20130615_A_negyedik_modositas_hianyossagokat_terem (2014.01.17.).
- [2] *3/2012. (II. 20.) OBH Elnöki ajánlás*. Elérhető: http://www.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/obh/dokumentumok/2012evi_3szamu_ajanlas_elj_birosag_kijelolese1.pdf (2014.01.13.).

- [3] *A mai bírósági rendszer.* Elérhető: <http://www.lb.hu/hu/mai-birosagi-rendszer> (2014.11.05.).
- [4] *A Velencei Bizottság véleménye az Alaptörvény negyedik módosításáról.* Elérhető: <http://helsinki.hu/a-velencei-bizottsag-velemenye-az-alaptorveny-negyedik-modositasarol> (2014.01.15.).
- [5] *A Velencei Bizottság véleménye az Alaptörvény negyedik módosításáról.* Elérhető: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Velencei_Bizottsag_CD-L-AD_2013_012_Velemeny_az-Alaptorv%C3%A9ny_negyedik_modos%C3%ADtasarol_HUN.pdf (2014.01.16.).
- [6] *Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2012. évi beszámolója.* Elérhető: http://www.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/birosagi_kozlony2013/bk_2012_beszamolobhe.pdf (2014.01.21.).
- [7] *Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének jogköre és az Országos Bírói Tanács központi igazgatási felügyelete.* Elérhető: <http://www.birosag.hu/obh> (2014.11.01.).
- [8] *Az ügyáthelyezésről és jogszabály-módosításokról adott interjút Handó Tünde az Inforádióknak.* Elérhető: <http://www.birosag.hu/media/video/az-ugyathelyezes-rol-es-jogszabaly-modositasokrol-adott-interjut-hando-tunde-az> (2014.01.11.).
- [9] *Bírósági reform Magyarországon – interjú Solt Pállal.* Elérhető: http://www.hvgorac.hu/sites/portal/Default.aspx?page=journal&article=interju_soltpal.htm (2014.01.12.).
- [10] *Eljárások gyorsítása, ügyáthelyezés - Kossuth Rádió 180 perc.* Elérhető: <http://www.youtube.com/watch?v=2WeuoQrFs0g> (2014.01.16.).
- [11] http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Jagland_4_alkmod_20130226_HUN.pdf (2014.01.15.).
- [12] *Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása.* Elérhető: <http://www.parlament.hu/irom39/09929/09929.pdf> (2014.01.10.).
- [13] *Magyarország Alaptörvényének ötödik módosítása.* Elérhető: <http://www.parlament.hu/irom39/11545/11545.pdf> (2014.01.18.).
- [14] *Nem akarásnak nyögés a vége.* Elérhető: <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Nem-akarásnak-nyoges-a-vege-20130918.pdf> (2014.01.18.).
- [15] *Opinion on the Fourth Amendment to the Fundamental Law of Hungary Adopted by the Venice Commission at its 95th Plenary Session.* Elérhető: <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD%282013%29012-e> (2014.01.16.).
- [16] *Országos Bírói Tanács.* Elérhető: <http://www.birosag.hu/obt/obt/orszagos-biroi-tanacs-tajek> (2014.01.10.).
- [17] *Országos Bírósági Hivatal Elnökének 27/2012. (XII. 29.) OBH utasítása.* Elérhető: http://www.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/obh/dokumentumok/27_2012_obh_utasitas.pdf (2014.01.13.).
- [18] *Tájékoztató az Országos Bírósági Hivatal Elnökének az eljáró bíróság kijelölésével kapcsolatos 2012. évi gyakorlatáról.* Elérhető: <http://www.birosag.hu/tudjon-meg-tobbet/az-eljaro-birosag-kijelolese-mint-az-itelkezes-idoszeruseget-javit-o-vegso-es-kiveteles-igazgatasi> (2014.10.29.).

- [19] *The European Commission reiterates its serious concerns over the Fourth Amendment to the Constitution of Hungary.* Elérhető: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-327_en.htm (2014.01.16.).
- [20] *Violations by article and by states.* Elérhető: http://echr.coe.int/Documents/Stats_violation_2013_ENG.pdf (2014.01.16.).